

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА
ТА АРХІТЕКТУРИ

КАФЕДРА ДИЗАЙНУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ АРХІТЕКТУРНОГО
СЕРЕДОВИЩА

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ
«РИСУНОК І ЖИВОПИС ЗА ФАХОМ»**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 022 «Дизайн» освітньої програми «Дизайн»
денної форми навчання

Дніпро
2024

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Рисунок і живопис за фахом» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 022 «Дизайн» освітньої програми «Дизайн» денної форми навчання / Укладачі: Харченко К.С., Славінська О.О., Свірежева Т.О. – Дніпро: ПДАБА, 2024. – 24 с.

Методичні вказівки рекомендовані для студентів 4 курсу 8-го семестру спеціальності 022 «Дизайн» для виконання робіт з дисципліни «Рисунок і живопис за фахом». В методичних вказівках надано загальні положення та рекомендації щодо виконання робіт, що супроводжують курсовий проект з «Дизайн-проекування візуальних комунікацій», як в інтер'єрному, так і в екстер'єрному просторах.

Укладачі: Харченко К.С. – кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри дизайну та реконструкції архітектурного середовища ПДАБА

Славінська О.О., доцент кафедри дизайну та реконструкції архітектурного середовища ПДАБА

Свірежева Т. О., старший викладач кафедри дизайну та реконструкції архітектурного середовища ПДАБА;

Відповідальний за видання: Харченко К. С., кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри дизайну та реконструкції архітектурного середовища ПДАБА

Рецензент: Харлан О. В., кандидат архітектури, доцент кафедри дизайну та реконструкції архітектурного середовища ПДАБА

Затверджено на засіданні кафедри
дизайну та реконструкції архітектурного
середовища ПДАБА
Протокол № від р.
Зав. каф. ДРАС Харченко К. С.

Рекомендовано до друку навчально-
методичною радою ПДАБА
Протокол №4 від 11.01.2024 р.

Зміст

Вступ.....	4
Мета та завдання.....	4
Програма дисципліни.....	4
Теми практичних занять.....	6
Змістовий модуль 1. Альбом творчих замальовок № 1 «Стилізація».....	6
Змістовий модуль 2. Альбом творчих замальовок №2 «Рисунок інтер'єру, екстер'єру, міського пейзажу».....	10
Порядок та критерії оцінювання.....	21
Рекомендована література.....	23

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Рисунок і живопис за фахом» необхідна, як допоміжна, при засвоєнні фахової дисципліни «Дизайн-проекування візуальних комунікацій». Вона допомагає студенту покращити свої вміння та навички при створенні об'єктів графічного дизайну при вирішенні візуальних комунікацій в інтер'єрах та екстер'єрах громадських будівель та суспільних міських просторів. Завдання дисципліни дадуть можливість зрозуміти важливість малюнку, як передумови у створенні носіїв візуальної інформації (візуальні знаки, логотипи, інформаційні елементи, тощо).

Завдання з малюнку будуть починати кожний новий етап при роботі над курсовим проектом «Дизайн-проекування візуальних комунікацій».

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета вивчення дисципліни «Рисунок і живопис за фахом» є професійне володіння засобами рисунку та живопису у різних техніках. Образне композиційне мислення. Вміння виразити пластику та пропорції конкретної форми відповідно творчого задуму. Вміння на основі придбаних знань малювати за уявою та пам'яті, що має особливе значення для творчої діяльності митця. Вільне володіння технічними засобами відображення, що сприяє індивідуальним можливостям дизайнера у відтворенні його творчих задумів.

Завдання вивчення дисципліни «Рисунок і живопис за фахом» - дати поглиблені знання про предмет, привити студентам навички удосконалення рисунку, лінійної та повітряної перспективи, закони розподілення світла по формі, поняття світло-тіньових відношеннях, виразно відтворювати конкретний об'єкт з урахуванням цільності усіх складових: простору, середовища, пропорцій та об'ємної форми, освітлення, фактури матеріалу. Вміти виконувати короткочасні рисунки, начерки, рисунки за уявою.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

«Рисунок і живопис за фахом» 4 курс VIII семестр

Змістовий модуль 1. Альбом творчих замальовок №1 «Стилізація»

Тема 1. «Розробка логотипу»

Тема 2: «Розробка піктограм». «Універсальний дизайн - Піктограма»

Змістовий модуль 2. Альбом творчих замальовок №2 «Рисунок інтер'єру, екстер'єру, міського пейзажу»

Тема 1. Творче завдання: рисунок інтер'єру, натурний рисунок, або копія роботи майстра.

Тема 2: Творче завдання: рисунок міського пейзажу, екстер'єру будівлі, натурний рисунок, або копія роботи майстра.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. АЛЬБОМ ТВОРЧИХ ЗАМАЛЬОВОК №1 «СТИЛІЗАЦІЯ».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ на тему: МЕТА. ВИМОГИ. ТЕМАТИКА. РОЗРОБКА ЛОГОТИПУ. ЗАМАЛЬОВКИ «АСОЦІАЦІЇ» (за обраною тематикою завдання)

Студент вибирає відповідний простір за темою, яка його цікавить чи пропонується викладачем для проектування на заняттях з дизайн-проектування. Відповідно отриманій темі виконується початкова робота «Асоціації».

Виконуються замальовки по темі (5-6 зображень), які можуть складатись у певний відеоряд, що підводить нас до ідеї подальшої розробки елементів комунікації. Асоціативні образи можуть бути надані відносно функції цього простору, взаємозв'язків окремих зон, поведінкових ситуацій у просторі та відображати направленість цього простору (виставковий, театральний, дитячий, офісно-діловий, рекреаційний, спортивний, ресторанний і т. п.). Звідсіля можуть бути вибрані асоціативні кольорові гами. Можливо надати декілька візуальних рядів.

Робота виконується на форматі А3 (Завдання №1).

Графіка – вільна. Матеріали: туш, акрил, гуаш. Інструменти: олівці, фломастери, лайнери, тощо.

Можливі складні або змішані техніки (аплікація, колаж + малюнок).

Другим завданням пропонується замальовки та варіативна частина «Логотип» (Завдання №2 – два формати А3).

На основі асоціативних образів студент пропонує декілька варіантів на тему «Логотип». Використовується стилізація запропонованих образів. Логотип може бути оформлений з використанням геометричної форми поля (квадрат, трикутник, коло, овал, тощо), на якому розміщується зображення. Бажано запропонувати як чорно-білий, так і кольоровий варіанти. Ці варіанти використовуються для подальшої розробки на заняттях з дизайн-проектування.

Роботи виконуються на двох аркушах формату А3 (5-6 зображень) (рис. 1).

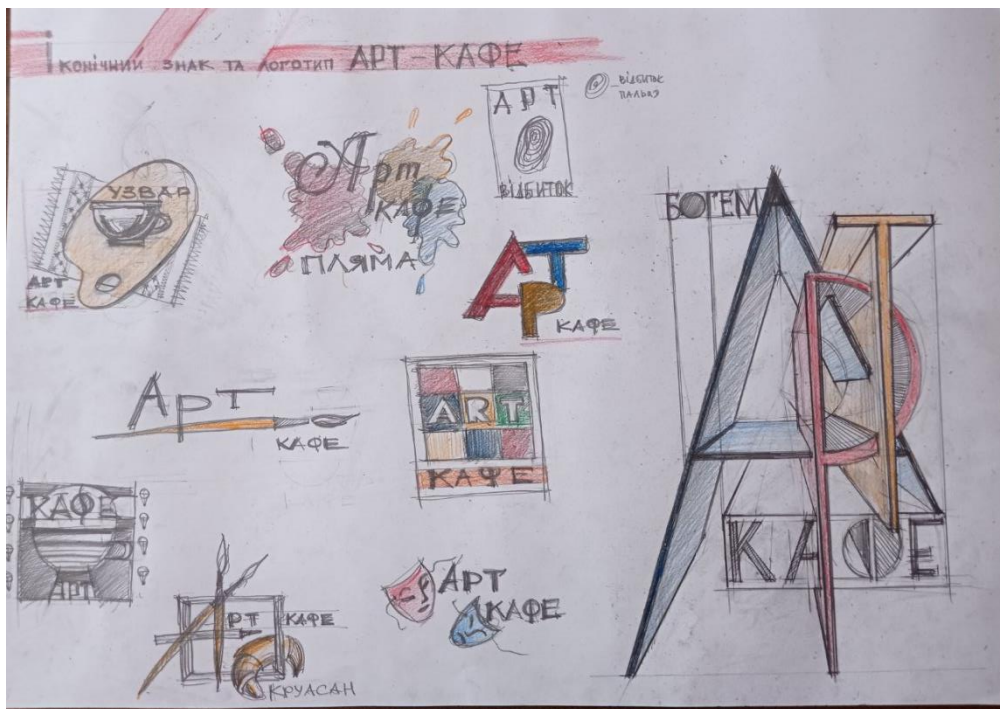

Рис. 1 Приклад пошуку логотипу (варіативна частина).

Логотип - це графічне зображення або символ, який використовується для ідентифікації та представлення компанії, товару, послуги або будь-якого іншого суб'єкта. Логотипи зазвичай складаються з символів, тексту та/або зображень і призначені для створення впізнаваності та довіри у споживачів.

Це один з ключових елементів брендингу, який відіграє важливу роль у сприйнятті бренду споживачами. Логотип може багато розповісти про компанію, її цінності, продукцію чи послуги.

ФУНКЦІЇ ЛОГОТИПУ

1. Ідентифікація: Логотип допомагає споживачам упізнавати бренд серед багатьох інших.

2. Диференціація: Відмінний логотип відокремлює бренд від конкурентів і виділяє його на ринку.

3. Створення довіри: Якісний та професійно виконаний логотип може викликати довіру та повагу до бренду.

4. Маркетингова стратегія: Логотип є центральною частиною маркетингової стратегії та використовується у всіх рекламних та інформаційних матеріалах.

ВИДИ ЛОГОТИПІВ

Символьні (логотип-символ): Логотипи, які представляють собою зображення або символ без тексту. Приклади: логотип Apple або Nike.

Текстові (логотип-слоган): Логотипи, що складаються виключно з тексту, часто стилізованого або з унікальним шрифтом. Приклади: Coca-Cola та Google.

Комбіновані: Логотипи, які поєднують текст та символ. Це найпоширеніший тип, наприклад, Adidas або Starbucks та інш. (рис 2.).

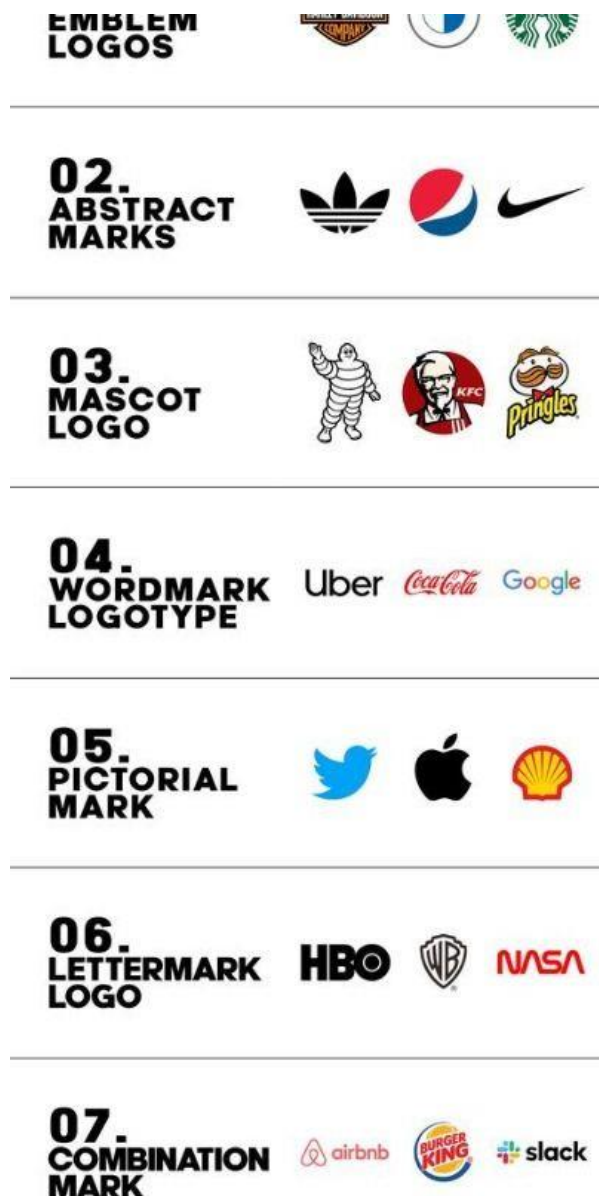
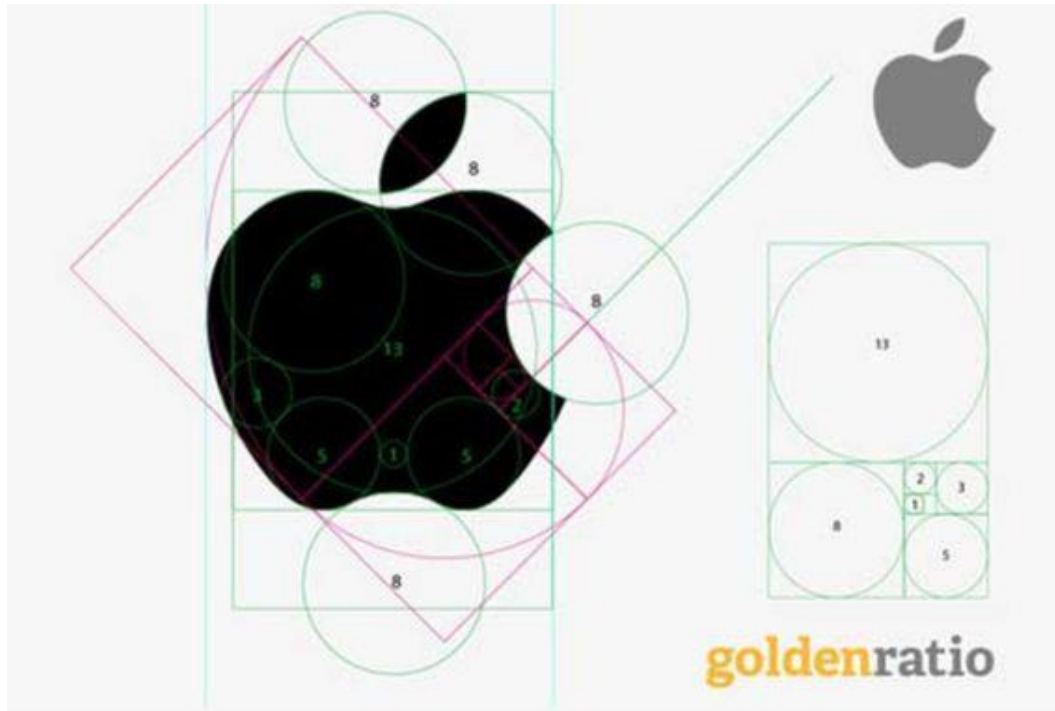
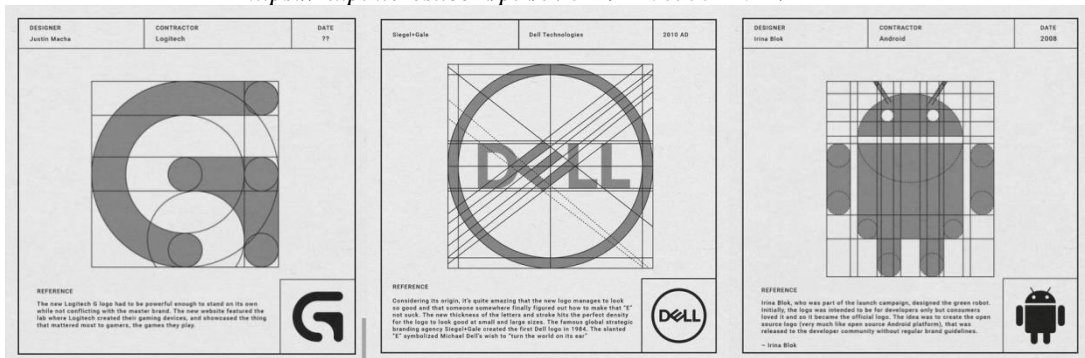

Рис 2. Види логотипів.

Найкращий варіант Логотипу оформлюється у вільній техніці на форматі А3 – це Завдання №3(рис 3.)

<https://ru.pinterest.com/pin/778419116873342011/>

<https://ru.pinterest.com/pin/281543715277659/>

<https://ru.pinterest.com/pin/8303580556894505/>

<https://ru.pinterest.com/pin/3307399712933308/>

Рис 2. Детальна розробка логотипу.

**ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ на тему: «РОЗРОБКА ПІКТОГРАМ».
ЗАМАЛЬОВКИ, ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА «УНІВЕРСАЛЬНИЙ
ДИЗАЙН - ПІКТОГРАМА».**

Піктограма (від лат. *pictus* - мальований і грец. γράμμα — письмовий знак, риска, лінія) - умовний малюнок із зображенням будь-яких дій, явищ, предметів і т. п. Піктограми походять із давніх часів, де їх використовували на письмі.

Будь-який простір (інтер'єрний чи екстер'єрний), буде обов'язково включати серію піктограм-показників явищ, окремих зон, приміщень, дій. Автор роботи пропонує свою графічну інтерпретацію якоїсь серії піктограм. Тут потрібні дуже впізнаванні цілісні зображення, які дають можливість відразу розгадати призначення піктограми у просторі, що розробляється.

Наприклад, за функційним призначенням: їжа, спорт, малювання, музика, фото, тощо;

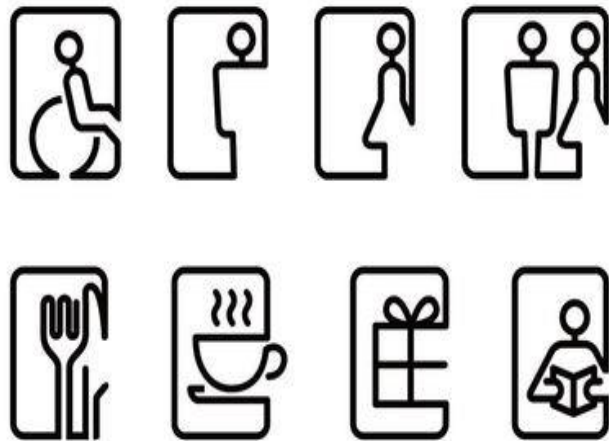
за діями: йти, стояти, сидіти, бігти, пливти, літати і т. д.;

за призначенням загально-функційних елементів: санвузол, роздягальня, офісні приміщення, елементи вертикальних зв'язків (ліфти, сходи) і т. п.

Роботи виконуються на двох аркушах формату А3 (5-6 зображень) – Завдання №1(рис 4.).

<https://ru.pinterest.com/pin/265149496784185210/>

<https://ru.pinterest.com/pin/799318633873927160/>

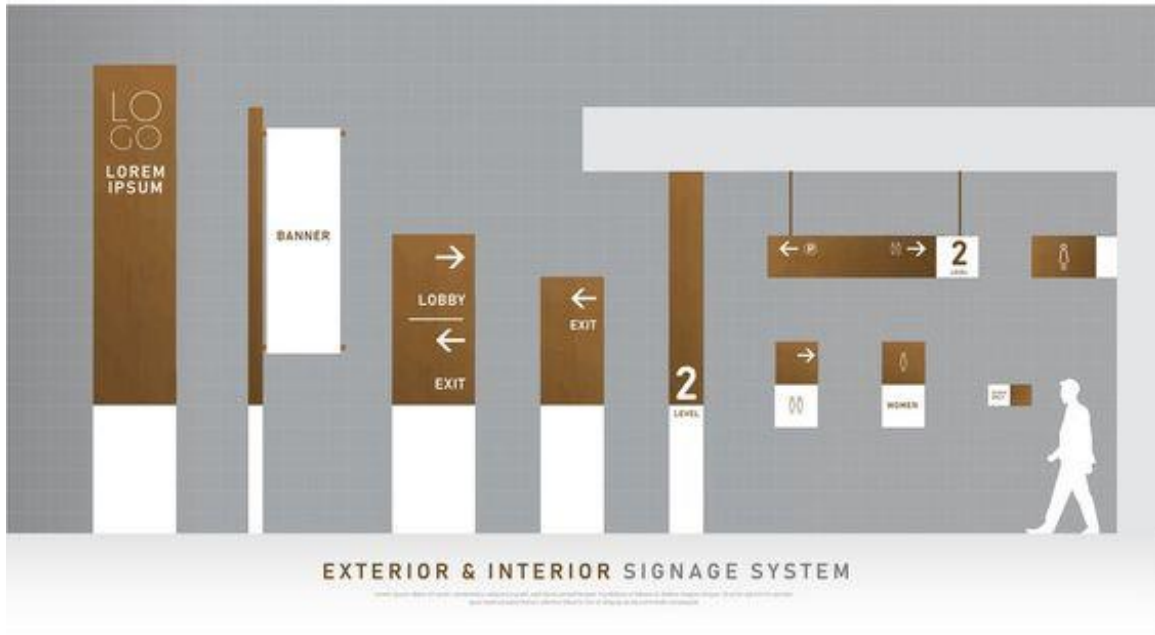
<https://ru.pinterest.com/pin/1098245059114482518/>

Рис. 4. Приклади піктограм.

Після розробки та вдосконалення ідей, найкращий варіант «Серія піктограм» розробляється на носіях інформації відповідно пропорцій людини, оформлюється на форматі А3 (5 - 6 зображень) -Завдання №2(рис. 5).

<https://ru.pinterest.com/pin/712202128605986987/>

VectorStock®

VectorStock.com/25781484

<https://ru.pinterest.com/pin/526780487675600327/>

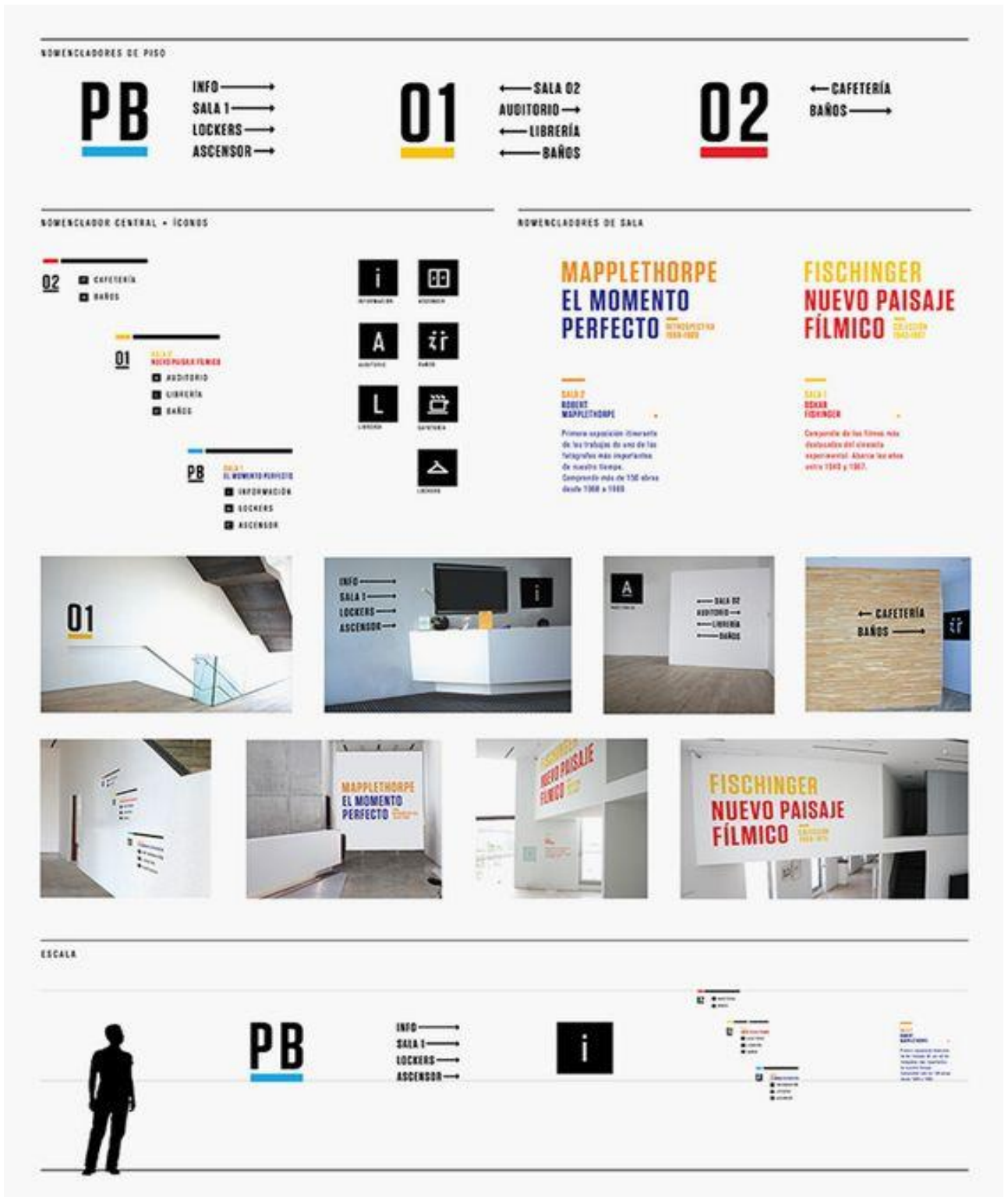
<https://ru.pinterest.com/pin/12244230229610097/>

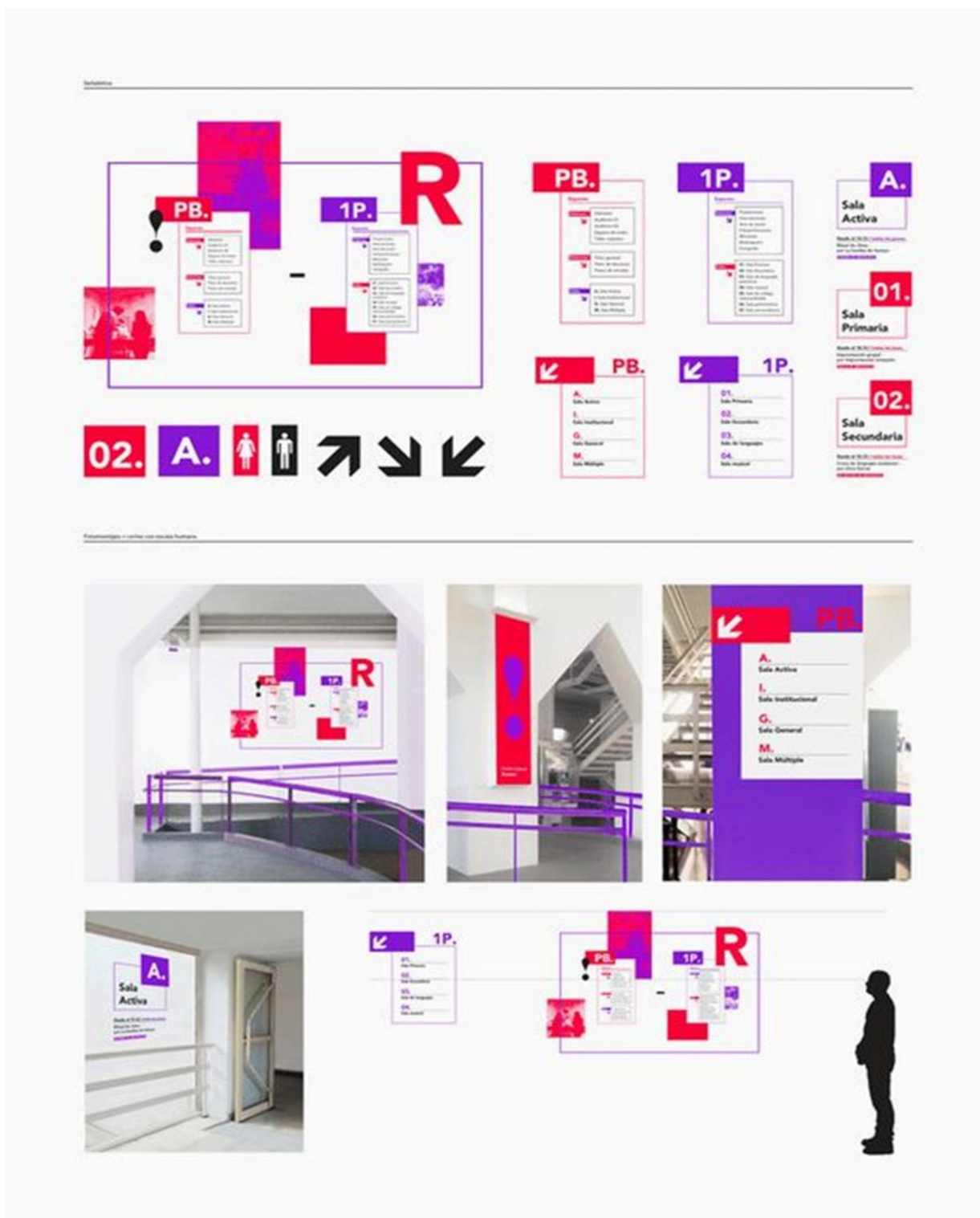

<https://ru.pinterest.com/pin/70437481699709/>

Рис 5. Замальовки піктограм та елементів навігації на носіях інформації

Наступний етап - включення замальовок піктограм та елементів навігації в перспективні зображення інтер'єру. Спочатку аналізуються аналоги подібних робіт в літературі та на різних носіях інфо-сайтів. Вибираються 5-6 зображень, які у вільній графіці компонуються на двох аркушах формату А3 – Завдання №3 (рис. 6).

<https://ru.pinterest.com/pin/57772807709996434/>

Рис 6. Носії навігації в інтер'єрі.

Всі роботи змістового Модулю 1 оформлюються в Альбом форматі А3 (10 аркушів). Титульна сторінка формується студентом самостійно. Перелік робіт Альбому №1 – дивись далі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. АЛЬБОМ ТВОРЧИХ ЗАМАЛЬОВОК №2 «РИСУНОК ІНТЕР'ЄРУ, ЕКСТЕР'ЄРУ, МІСЬКОГО ПЕЙЗАЖУ».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ на тему: ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ: РИСУНОК ІНТЕР'ЄРУ, НАТУРНИЙ РИСУНОК, АБО КОПІЯ РОБОТИ МАЙСТРА. ГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ, РЕТРОСПЕКТИВА (ОБ'ЄКТА ЗА ОБРАНОЮ ТЕМАТИКОЮ ЗАВДАННЯ)

Ребрендинг (англ. *rebranding*) — активна маркетингова стратегія; включає комплекс заходів щодо зміни бренду (як компанії, так і виробленого нею товару), або його складових: назви, логотипу, слогану, візуального оформлення, із зміною позиціонування(рис 7.).

Рис 7. Зміна логотипу з часом.

Студент передивляється інтер'єрні замальовки громадських просторів за темою свого проекту, що розробляється в курсі «Дизайн-проекування». Вибираються інтер'єри з найбільш характерних точок зору по ходу відвідувача: від головного входу на головні домінуючі елементи інтер'єру, (на сходи, інфо-стійку, і т. д.), інтер'єри ресторанів, кафе-барів (розміщення відвідувачів в зоні прийняття їжі), сприйняття атріумного простору (якщо він є) з верхніх та нижніх ярусів, розкриття та перехід від великих просторів до вузьких комунікативних (вестибюль- коридор, фойє-кулуари), куточки відпочинку, виставкові простори з розташуванням елементів експозиції.

Ретроспективний аналіз оформлюється у вигляді Завдання №1 на двох форматах А3 (5-6 зображень) у вільній графіці. Бажано використовувати лінійну, тональну або колористичну стилізацію.

Із аналогів вибираються 2 інтер'єри, які найбільш характеризують обрану тему з включенням в них елементів навігації (Логотип, Піктограми). Вибрані варіанти оформлюються на двох форматах А3 (Завдання №2), техніка – вільна(рис 8.).

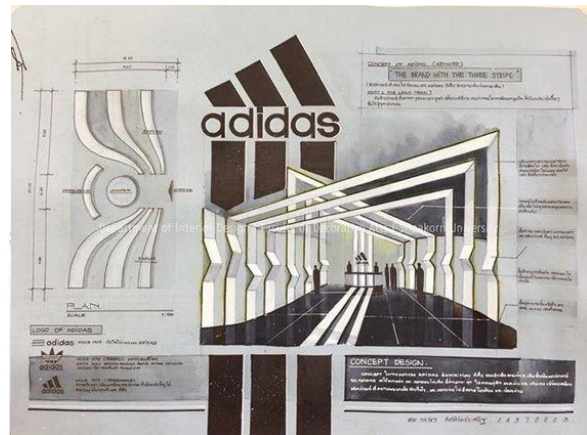
<https://ru.pinterest.com/pin/60306082503440183/>

Рис 8. Замальовка аналога інтер'єру

Далі на основі прикладів розробляється зображення авторського інтер'єру з розміщенням логотипу та розроблених засобів навігації. Інтер'єр малюється з центральною або кутовою точкою сходу з реальної точки

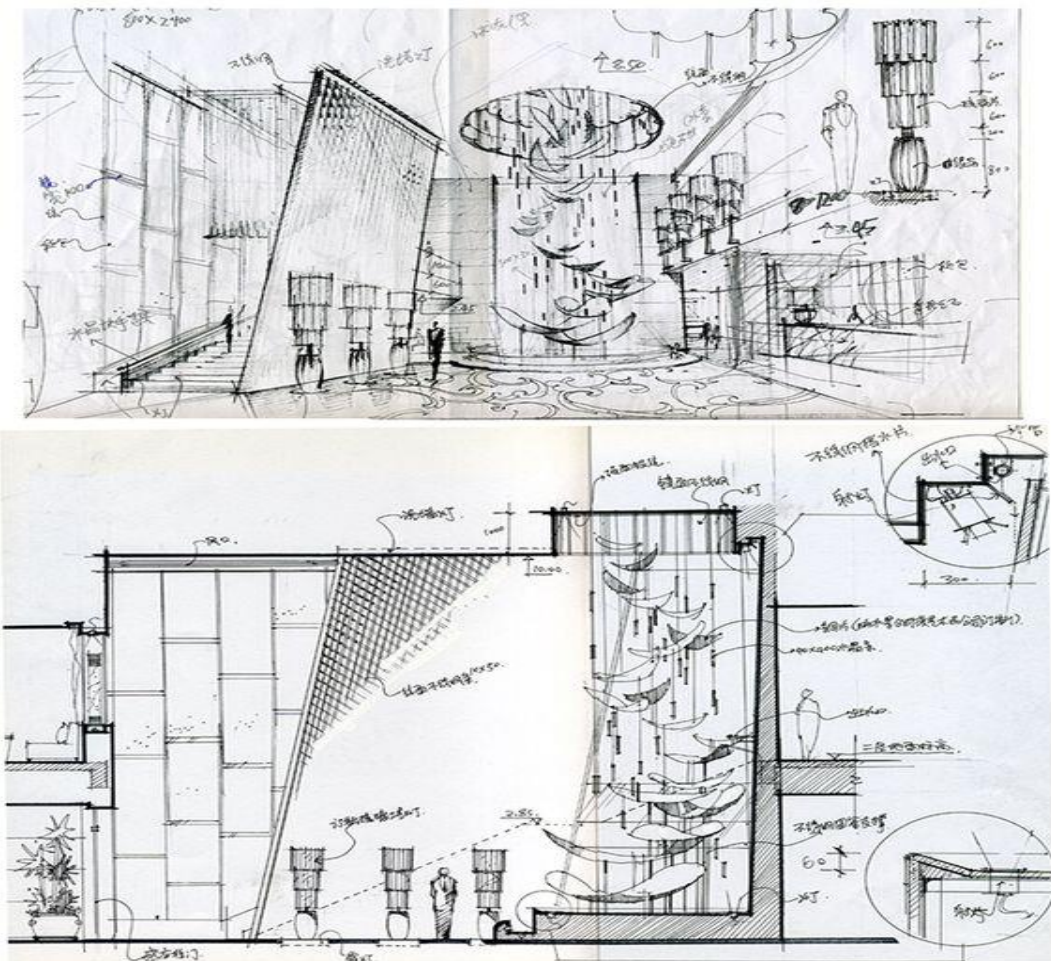
зору. Бажано розкрити всі поверхні та складові інтер'єру (підлога, стеля, стіни, меблі та обладнання, засоби навігації).

Малюються два принципово різні варіанти – два аркуші формату А3 (Завдання №3)(рис.9.).

<https://ru.pinterest.com/pin/93660867241470304/>
<https://ru.pinterest.com/pin/6333255722406235/>

<https://ru.pinterest.com/>

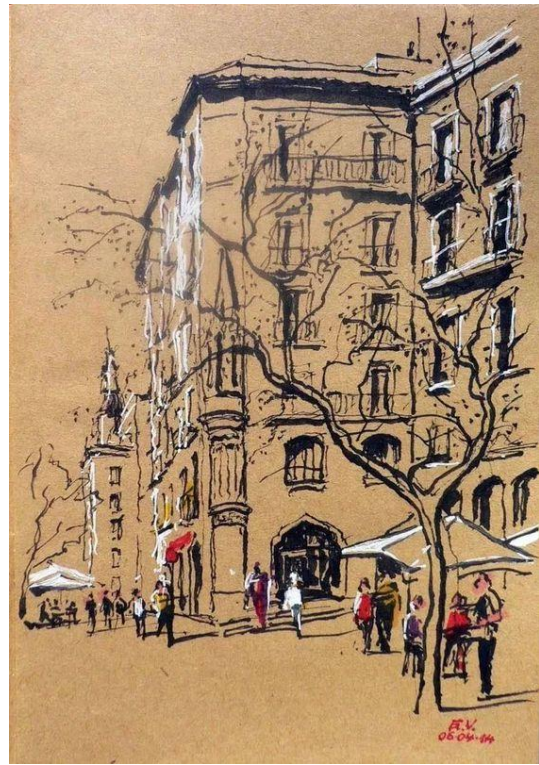
[pin/394909461089863577/](https://ru.pinterest.com/pin/394909461089863577/)

Рис 9. Власна пропозиція рішення інтер'єру.

**ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ на тему:РИСУНОК ІСНУЮЧИХ
ЕКСТЕР'ЄРІВ (МІСЬКОГО ПЕЙЗАЖУ) АБО КОПІЯ РОБОТИ
МАЙСТРА (АНАЛОГИ).**

Творче завдання: рисунок міського пейзажу, екстер'єру будівлі, натурний рисунок, або копія роботи майстра. Вибираються малюнки міських громадських просторів, які супроводжують вибрану тему курсового проекту з Дизайн-проекування. Це може бути площа, бульвар, вхідні простори, майданчики відпочинку, універсальні, або тематичні сквери, оформлення просторів під ту чи іншу подію (свято, виставка, новий рік, день міста і т. п.).

Спочатку виконується копії подібних до необхідної теми робіт, або виконуються натурні замальовки вже існуючих у місті подібних просторів (Кельнський бульвар, Європейська площа, Успенська площа, Прибережний парк). Студент робить Завдання №1: два малюнки, два аркуші формату А3 з принципово різними варіантами. Техніка виконання – вільна, бажано стилізована(рис 10.).

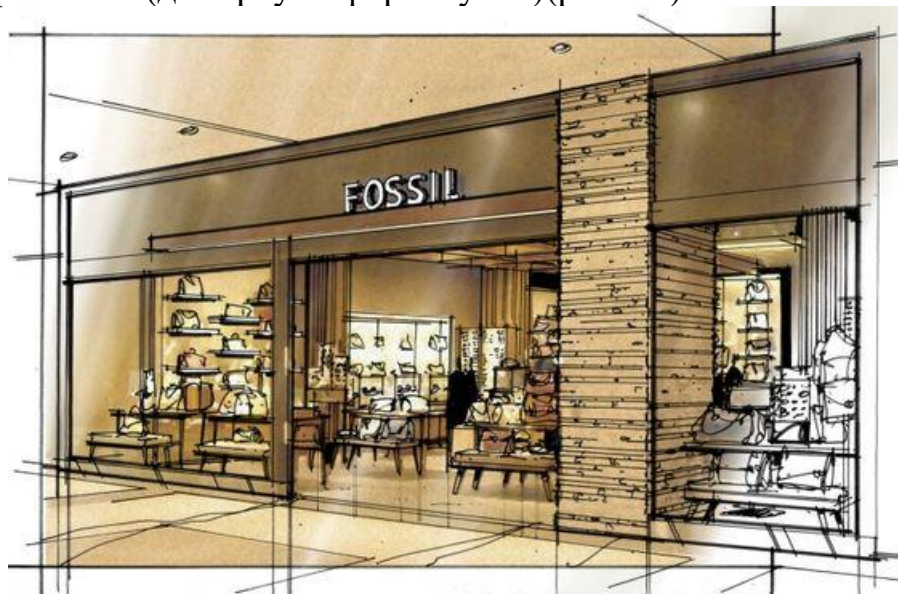
<https://ru.pinterest.com/pin/669277194655323144/>

<https://ru.pinterest.com/pin/20266267066777213/>

Рис 10. Міський пейзаж

Послідуюче Завдання №2 - пропозиції авторського екстер'єру (з використанням розроблених засобів навігації). Можна використовувати приклади-аналогі, щоб визначитись з найбільш доцільними варіантами

показу розробленого простору. Акцент роблять на виділення засобів навігації. Треба виконати два малюнки у вільній графіці з принципово різними варіантами (два аркуші формату А3)(рис 11.).

<https://ru.pinterest.com/pin/17029304821565359/>

Рис 11. Замальовки власної пропозиції екстер'єру.

Всі роботи за змістовим модулем 2 оформлюються в Альбом №2 з 10-ю аркушами формату А3.

СКЛАД АЛЬБОМІВ №1 І №2:

Змістовий модуль 1. Альбом творчих замальовок №1 «Стилізація».

Склад альбомуФ А3:

1. Замальовки – «Асоціації».
  2. Замальовки – «Асоціації»
  3. Замальовки, варіативна частина «Логотип»
  - 4.Замальовки, варіативна частина «Логотип»
  5. Розробка найкращого варіанту «Логотип»
  6. Варіативна частина «Універсальний дизайн - Піктограма»
  7. Варіативна частина «Універсальний дизайн - Піктограма»
  - 8.«Серія піктограм»
  9. Перспективні замальовки піктограми у інтер'єрі, елементи навігації.
  10. Перспективні замальовки піктограми у інтер'єрі, елементи навігації.
- Титульний аркуш.

Змістовий модуль 2. Альбом творчих замальовок №2 «Рисунок інтер'єру, екстер'єру, міського пейзажу»

Склад альбомуФ АЗ:

1. Графічний аналіз (об'єкта за обраною тематикою завдання)
  2. Графічний аналіз (об'єкта за обраною тематикою завдання)
  3. Рисунок існуючих інтер'єрів або копія роботи майстра
  4. Рисунок існуючих інтер'єрів або копія роботи майстра д.
  5. Рисунок –пропозиції авторського інтер'єру .
  6. Рисунок –пропозиції авторського інтер'єру.
  - 7.Рисунок існуючих екстер'єрів (міського пейзажу)
  - 8.Рисунок існуючих екстер'єрів (міського пейзажу)
  9. Рисунок –пропозиції авторського екстер'єру
  - 10.Рисунок –пропозиції авторського екстер'єру
- Титульний аркуш.

ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Схема нарахування балів за змістовий модуль - складається із середньоарифметичної оцінки за виконання завдань, отриманих студентом за 100-бальною системою

Відмінно (90-100 балів, А): Рисунок виконано бездоганно як в цілому, так і з точки зору графічного виконання окремих його елементів та деталей:

- точне, безпомилкове розташування усього зображення та його елементів в аркуші паперу;
- визначено та передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів автора;
- вірне зображення пропорційних співвідношень одного об'єкту до іншого, окремих деталей до цілого;
- точна передача конструкції об'єкту зображення, переконлива передача форми об'єктів засобами лінійної та повітряної перспективи, використанням законів світлотіні, тону і тональних співвідношень;
- висока технічна майстерність, професіоналізм.

Це найвищий рівень виконання навчального завдання: при виконанні усіх перелічених вимог рисунок виглядає дуже майстерним, естетичним, відчувається певна натхненність при виконанні завдання. Безпомилкове виконання базових вимог.

Добре (82–89 балів, В). Рисунок виконано добре як з точки зору загального естетичного сприйняття, так і з точки зору графічного виконання:

- добре розташування зображення на аркуші паперу;
- непогано передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів;

- добре передано пропорційне співвідношення одного об'єкту до одного, окремих деталей до цілого;

- проаналізовано конструкцію об'єкту засобами лінійної та повітряної перспективи; непогане використання графічного матеріалу, висока технічна майстерність, помітні добрі навички у передачі зображення.

Добре виконаний рисунок, але допущено 1-2 незначні помилки в композиційному, пропорційному або тональному рішенні постановки.

Добре (75–81 балів, С). Рисунок виконано добре як з точки зору загального естетичного сприйняття, так і з точки зору графічного виконання:

- добре розташування на аркуші паперу;
- непогано передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів;

- добре передано пропорційне співвідношення одного об'єкту до одного, окремих деталей до цілого;

- проаналізовано конструкцію об'єкту засобами лінійної та повітряної перспективи; Академічний рисунок

- помітні добрі навички у передачі зображення, але недосконале використання графічного матеріалу і завершення рисунку.

Добре виконаний рисунок, але є недосконале виконання елементів, допущено 3-4 помилки в композиційному, пропорційному або тональному рішенні постановки.

Задовільно (64-74 балів D). Рисунок виконано достатньо непогано з точки зору графічного виконання окремих його елементів і деталей:

- непогане використання графічного матеріалу, технічна майстерність, помітні добрі навички у передачі зображення.

- непогане розташування усього зображення в аркуші паперу;

- невиразно визначено і передано рух зображеного об'єкту;

- не зовсім точне зображення пропорційних співвідношень;

- присутні помилки у передачі форми об'єктів;

- недосконале використання графічного матеріалу.

Рисунок виконано задовільно, допущено 5-6 помилок в композиційному, пропорційному або тональному рішенні постановки.

Задовільно (60-63, E). Рисунок виконано майже непогано з точки зору графічного виконання окремих його елементів і деталей:

- непогане використання графічного матеріалу, технічна майстерність, помітні добрі навички у передачі зображення.

- погане розташування усього зображення в аркуші паперу;

- невиразно визначено і передано рух зображеного об'єкту;

- не зовсім точне зображення пропорційних співвідношень;

- присутні помилки у передачі форми об'єктів;

- недосконале використання графічного матеріалу.

Рисунок виконано задовільно, допущено 7-8 помилок в композиційному, пропорційному або тональному рішенні постановки.

Незадовільно (35-59 балів, FXF). Рисунок виконано незадовільно з точки зору графічного виконання:

- суттєві недоліки у розташуванні усього зображення в аркуші паперу;
- погано передано рух зображеного об'єкту;
- є суттєві помилки у зображенні пропорційних співвідношень;
- недосконала передача конструкції об'єкту зображення;
- слабка технічна майстерність.

Рисунок виконано незадовільно, допущено 9-10 помилок в композиційному, пропорційному або тональному рішенні постановки.

Незадовільно (1–34 балів, F). Рисунок виконано незадовільно з точки зору графічного виконання:

- суттєві недоліки у розташуванні усього зображення в аркуші паперу;
- погано передано рух зображеного об'єкту;
- є суттєві помилки у зображенні пропорційних співвідношень;
- недосконала передача конструкції об'єкту зображення; слабка технічна майстерність

Рисунок виконано незадовільно, стадія рисунка не завершена.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Gottfried Bammes Dernacktemensch . Dresden 1964. – 450 с.
2. Даниленко В.Я. Дизайн.- Харків, ХДАДМ 2004.
3. Кириченко М.А. Основи образотворчої грамати (Навчальний посібник).- К., 2002 р.- С.190 (11 шт.)
4. Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основи композиції (геометричні аспекти). К.: Каравелла, 2004. 304с.
5. Опанащук М., Опанащук О. Емоційна природа рисунку: навчальний посібник. Львів, 2013. – 114с.
6. Перепада В.В. Рисунок. Проблеми творчості в навчальному процесі. Львів 2003р.
7. Свид С.П. Художні техніки.- К., Мистецтво, 1977.- С. 158
- 8 Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посібник. Львів: Аверс, 2010. 496с.
8. Чеботов І.П. – Харківська школа рисунка, Харків, Софія-А, 2017
19. Шмагало Р.Т. Методика викладання рисунку в навчальних закладах Галичини другої половини ХІХ –початку ХХ ст. Львів. 2001р.

20. Дизайн інтер'єру, меблів та обладнання : підручник / Сергій Сьомка, Євген Антонович ; Міністерство культури України ; Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. - Київ : Ліра-К, 2018. - 400 с.

21. Основи рекламного дизайну: підручник / С. В. Прищенко, Є. А. Антонович. – К. :НАКККіМ, 2017. – 384 с.

22. Віртуальний читальний зал бібліотека ПДАБА
<https://cutt.us/jn3Ye>

Допоміжна

1. Архипенко О. Теоретичні нотатки. Хроніка 2000р.
2. Бойчук М. Думки про мистецтво. Живописна Україна 1992р
3. Горбачов Д. Авангард. Українські художники першої третини ХХ століття. Київ, Мистецтво, 2017.
4. Дуфанець Олекса. Знайомі обличчя. Начерки та портретні зарисовки. – Львів. – 63 с.
5. Методичні вказівки до курсового проекту з дисципліни «Малюнок за фахом» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 022 «Дизайн» освітньої програми «Дизайн» денної та вечірньої форм навчання / Укладачі: Харченко К.С., Славінська О.О., Свірежева Т.О. – Дніпро: ПДАБА, 2024. – с.